

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاښد تن من مباد بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

شکرالله «شیون»

۲۹ جنوری ۲۰۱۱

ابجد سرائی «حافظ شیرازی»

در قرن های پیشین، روزگاری که عالم و دانشمند به کسی خطاب میشد که بر تمام علوم و فنون زمان خود تسلط کامل میداشت، یکی از این اندیشه مندان آن عصر که نامش در هیچ دفتر و دیوان ثبت نیست، هر حرف از حروف بیست و هشت گانه الفبای عربی را بر اساس معادلات علم ریاضی و الگوریتم پیوند داد تا رموز و به بیان امروزی کودها یا پسوردها را که باید بیانگر مفهوم مکملی باشد، با یک عدد چند رقمی افاده نماید.

نامبرده هشت واژه عربی را طوری انتخاب نموده که هر حرف تنها یک بار و در یکی از واژه ها مورد استفاده قرار میگیرد و سپس به شماره گذاری حروف پرداخته است. این واژه ها عبارت اند از:

ابجد : (اخذ) به معنی گرفتن
هوز: (رکب) به معنی حس
حطی: (وقف) به معنی درنگ
کلن: (اصبح متعلماً) به معنی آموزش حسی
سقفص: (اسرع فی التعلم) به معنی روند فراگیری
قرشت: (اخذ بالقلب) به معنی دریافت قلبی
ثخذ: (تحفظ) به معنی نگهداری
ضطغ: (اتم) به معنی تامتر، تامترین (کاملتر، کاملترین)

پس از انتخاب ابجد/ هوز/ حطی/ کلن/ سقفص/ قرشت/ ثخذ/ اضطغ، حروف به ترتیب زیر شماره گذاری شدند :

الف = ۱، ب = ۲، ج = ۳، د = ۴، ه = ۵، و = ۶، ز = ۷، ح = ۸، ط = ۹، ی = ۱۰
ک = ۲۰، ل = ۳۰، م = ۴۰، ن = ۵۰، س = ۶۰، ع = ۷۰، ف = ۸۰، ص = ۹۰، ق = ۱۰۰، ر = ۲۰۰،
ش = ۳۰۰، ت = ۴۰۰، ث = ۵۰۰، خ = ۶۰۰، ذ = ۷۰۰، ض = ۸۰۰، ظ = ۹۰۰ و غ = ۱۰۰۰

قابل تذکر است که حروف چهارگانه فارسی (پ، چ، ژ، گ) در این جدول وجود ندارند و شاعران فارسی زبان هنگامی که از حروف ابجد برای بیان رموزها استفاده کرده اند، حرف «پ» را برابر «ب»، «چ» را معادل «ج»، «ژ» را همسان «ز» و «گ» را همانند «ک» شمرده و به ترتیب ۲، ۳، ۷ و ۲۰ محاسبه کرده اند.

و اما چگونگی استعمال و کارگیری این حروف در شعر یا به عبارت دیگر "ابجد سرائی ها":

حافظ شیرازی این ابر شاعر غزل سرای فارسی، بیشترین مدایح و مرثیاتی خود را در قالب رمز و با استفاده از شماره های حروف ابجد سروده است، تا از یکسو دل شاهان و دولتمردان وقت را به دست بیاورد و از سوی دیگر این حروف در قالب رمز باقی بمانند و به شاعر مدیحه سرا شهرت نیابد.

نا گفته نباید گذاشت که برخی از محققان و حافظ شناسان، از جمله احمد شاملو، اشعار ابجد گرایانه را که در زیر آورده میشوند، از حافظ نمیدانند، و بدون آنکه برای همچو ادعاء دلیلی بیاورند، آنها را در مقوله "کسر شان" و نامتناسب با شیوه حافظانه او می آورند و به اینگونه می خواهند نشان دهند که شاعر چنین نسروده است.

نگاهی به دیوانهای حافظ خلاف ادعاهای فوق را به نمایش میگذارد. این اشعار بجز از گزینه حافظ احمد شاملو، در همه چاپ های دیگر دیوان حافظ، از جمله در نسخه معتبر (محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی) به چاپ رسیده اند. موارد ذیل از همین نسخه برگرفته شده اند :

۱

آصف عهد زمان جان جهان تورانشاه
که در این مزرعه جز دانه خیرات نکشت
ناف هفته بد و از ماه صفر کاف و الف
که به گلشن شد و این گلخن پر دود بهشت
آنکه میلش سوی حق بینی و حق گویی بود
سال تاریخ وفاتش طلب از « میل بهشت »

ناف هفته = سه شنبه

کاف و الف = ک + ۱ = ۲۰ + ۱ = ۲۱

حال اگر سال تاریخ وفات تورانشاه را از میل بهشت طلب کنیم باید « میل بهشت » را شماره گذاری نماییم:

م + ی + ل + ب + ه + ش + ت = ۴۰ + ۱۰ + ۳۰ + ۲ + ۵ + ۳۰۰ + ۴۰۰ = ۷۸۷

پس تورانشاه به روز سه شنبه ۲۱ ماه صفر سال ۷۸۷ هجری قمری وفات نموده است .

۲

بهاء الحق والدین طاب مئواه
امام سنت و شیخ جماعت
چو میرفت از جهان این بیت میخواند
بر اهل فضل و ارباب براعت
به طاعت قرب ایزد میتوان یافت
قدم در نه گرت هست استطاعت
بدین دستور تاریخ وفاتش
برون آر از حروف « قرب طاعت »

به همان ترتیب بالا ، تاریخ وفات بهاء الحق را میتوان از حروف قرب طاعت بیرون آورد

ق + ر + ب + ط + ا + ع + ت = ۱۰۰ + ۲۰۰ + ۲ + ۹ + ۱ + ۷۰ + ۴۰۰ = ۷۸۲

پس جناب بهاء الحق در سال ۷۸۲ هجری قمری وفات نموده است.

۳

رحمان لایموت چو آن پادشاه را
دید آنچنان کزو عمل الخیر لا یفوت
جانش غریق رحمت خود کرد تا بود
تاریخ این معامله « رحمان لا یموت »

$$\text{رحمان لایموت} = \text{ر} + \text{ح} + \text{م} + \text{ل} + \text{ن} + \text{ل} + \text{ی} + \text{م} + \text{و} + \text{ت} =$$

$$۷۸۶ = ۴۰۰ + ۶ + ۴۰ + ۱۰ + ۱ + ۳۰ + ۵۰ + ۱ + ۴۰ + ۸ + ۲۰۰$$

سال وفات شاه شجاع ۷۸۶ هجری قمری است.

۴

اعظم قوام دولت و دین آنکه بر درش
از بهر خاکبوس نمودی فلک سجود
با آن وجود و آن عظمت زیر خاک رفت
در نصف ماه ذی قعد از عرصه وجود
تا کس امید جود ندارد دگر ز کس
آمد حروف سال وفاتش امید جود

در نسخه محمد قزوینی « امید جود » با حرف ذال آمده است

$$\text{امید جود} = \text{ا} + \text{م} + \text{ی} + \text{ذ} + \text{ج} + \text{و} + \text{د} = ۱ + ۴۰ + ۱۰ + ۴۰ + ۳ + ۶ + ۴ = ۷۶۴$$

دکتر قاسم غنی مینویسد که خواجه قوام الدین محمد عیار، وزیر شاه شجاع، در سنه ۷۶۴ هجری قمری به امر پادشاه مزبور کشته شد و نظر به شعر بالا، این وزیر در ۱۵ ذی القعدة سال ۷۶۴ هجری قمری وفات نموده است.

۵

برادر خواجه عادل طاب مثنوا
پس از پنجاه و نه سال از حیاتش
بسوی روضه رضوان سفر کرد
خدا راضی ز افعال و صفاتش
خلیل عادلش پیوسته بر خوان
وز آنجا فهم کن سال وفاتش

خلیل عادل = ۷۷۵ هجری قمری

۶

مجد دین سرور و سلطان قضات اسماعیل
که زدی کلک زبان آورش از شرع نطق
ناف هفته ید و از ماه رجب کاف و الف
که برون رفت ازین خانه بی نظم و نسق
کنف رحمت حق منزل او دان وانگه
سال تاریخ وفاتش طلب از رحمت حق

ناف هفته = سه شنبه

ک + الف = ۲۱

رحمت حق = ۷۵۶

قاضی اسماعیل که به قول حافظ سلطان قضات و به گفت امروزی قاضی القضاات، "لوی خارنوال" یا دادستان کل بود به روز سه شنبه ۲۱ ماه رجب سال ۷۶۵ هجری قمری وفات نموده است.

۷

بلبل و سرو و سمن یاسمن و لاله و گل
است تاریخ وفات شه مشکین کاکل

خسرو روی زمین غوث زمان بو اسحاق
 که به مه طلعت او نازد و خندد بر گل
 جمعه بیست و دوم ماه جمادی الاول
 در پسین بود که پیوسته شد از جزو به کل

بلبل و سرو و سمن یاسمن و لاله و گل = ۷۵۷

شاه شیخ ابو اسحاق در شام جمعه بیست و دوم جمادی الاول سال ۷۵۷ هجری قمری به قتل میرسد.

۸

آن میوه بهشتی کامد بدستت ای جان
 در دل چرا نکشتی از دست چون بهشتی
 تاریخ این حکایت گر از تو باز پرسند
 سر جمله اش فرو خوان از « میوه بهشتی »

میوه بهشتی = ۷۷۸

واضح نیست که کدام میوه بهشتی در سال ۷۷۸ هجری قمری به دست حافظ افتاده بود که در دل نکاشته بود و سال
 ها حسرتش را میخورد.

و این نوشته با خواست حافظ از شاه وقت ، پایان می یابد :

به سمع خواجه رسان ای ندیم وقت شناس
 به خلوتی که در او اجنبی صبا باشد
 لطیفه ای به میان آر و خوش بخندانش
 به نکته ای که دلش را بدان رضا باشد
 پس آنگهش ز کرم این قدر به لطف بپرس
 که گر وظیفه تقاضا کنم روا باشد؟

ا ب ج د	ه و ز ح ط ی
۱ ۲ ۳ ۴	۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰
ک ل م ن	س ع ف ص
۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰	۶۰ ۷۰ ۸۰ ۹۰ ۱۰۰
ق ر ش ت	ث خ ذ
۱۰۰ ۲۰۰ ۳۰۰ ۴۰۰	۵۰۰ ۶۰۰ ۷۰۰ ۸۰۰ ۹۰۰ ۱۰۰۰
ح ظ غ	
	۸۰۰ ۹۰۰ ۱۰۰۰

جدول حروف ابجد					
1	ا	10	ی	100	ق
2	ب	20	ک	200	ر
3	ج	30	ل	300	ش
4	د	40	م	400	ت
5	ه	50	ن	500	ث
6	و	60	س	600	خ
7	ز	70	ع	700	ذ
8	ح	80	ف	800	ض
9	ط	90	ص	900	ظ
Courtesy of fourman.com				1000	غ

Abjad Arabic Letters: Each letter correspond to a digit used for encoding

ستراسبورگ، ۱۵ جنوری ۲۰۱۱